

Crisia

Vol. LV, Supliment nr. 1, 2025

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice
a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal
10-11 octombrie 2025

Coordonatori:

Gabriel Moisa • Sorin Șipoș

Colectiv redacțional:

**Gruia Fazecaș • Florina Ciure • Ioan Goman
Cornel Abrudan • Ioan Ciorba**

Editura Muzeului Țării Crișurilor
Oradea, 2026

ȚESĂTOAREA MARIA BUN DIN LOCALITATEA ȘICULA (JUDEȚUL ARAD)

Sorin SABĂU*

THE WEAVER MARIA BUN FROM THE VILLAGE OF ȘICULA (ARAD COUNTY)

ABSTRACT

The text presents the life and work of the traditional weaver Maria Bun from the village of Șicula, Arad County, one of the most important keepers of the weaving craft in the Țara Zărandului region. Born in 1944, Maria Bun learned weaving as a child from her mother and aunt, at a time when clothing and household textiles were made entirely at home.

The article describes in detail the entire traditional weaving process: the cultivation and processing of hemp, soaking, breaking, combing, spinning, warping, and preparing the loom. It also explains complex technical stages such as making the heddles, threading the warp through the heddles and reed, and the actual weaving process. The craft is presented not only as a practical activity, but also as an essential part of local cultural identity.

Maria Bun is appreciated for her skill and experience, as well as for the innovations she introduced. She began creating ornamental motifs directly on the loom rather than embroidering them afterward, while still preserving the traditional patterns specific to Șicula. She works with both cotton and hemp and creates traditional costumes, towels, tablecloths, and other traditional textiles.

Over the years, she has made folk costumes for well-known folk music performers and has participated in numerous traditional craft fairs and exhibitions in Arad, Ineu, Oradea, Deva, and Hațeg. In 2021, the Arad Museum Complex produced a documentary film about her work, which later received an award at the ETHNOLOGICA FEST documentary festival in Baia Mare.

The conclusion of the article highlights Maria Bun's importance as a preserver and promoter of Romanian traditional textile heritage, emphasizing the artistic, cultural, and educational value of the craft she practices.

Keywords: craft, weaving, loom, tradition, hemp, cotton

Țesătoarea Maria Bun s-a născut la 24.02.1944 în comuna Șagu din județul Arad. La vârsta de 3 ani, s-a mutat împreună cu părinții în localitatea Șicula, unde a rămas până în prezent. Locuiește în casa de la numărul 446 (Fig. 1).

Meșteșugul țesutului l-a deprins încă de mică, la vârsta de 10-11 ani, învățându-l de la mama și mătușa sa. A început prin a țese lucruri mai simple, cum ar fi preșuri, apoi a trecut la modele mai complicate, ca, de pildă, cel numit *pureci* (în război se bătea bumbac mai gros, din care o parte se trăgea printre fire cu un ac), după care, lucrând foarte mult, a pătruns tot mai bine tainele acestui meșteșug. La vârsta de 11 ani, și-a făcut singură primul costum de haine (spătoi și poale).

În familia sa, alături de agricultură, țesutul era cealaltă activitate de bază. Femeile erau nevoite să țeasă deoarece hainele se făceau în întregime în casă, la războiul de țesut. Își amintește că erau vremuri grele, când tatăl său, care lucra ca poștaş, nu a putut decât cu mari eforturi și numai pe bază de cartele să cumpere de la magazin niște material pentru a le face fuste fetelor¹.

Satul Șicula, în care a învățat meșteșugul țesutului, a fost întotdeauna renumit pentru frumusețea și bogăția ornamenticii și cromaticii portului tradițional. Specialiștii sunt de părere că portul din zona Șicula – Gurba – Ineu – Mocrea – Bocsig nu are corespondent nicăieri în spațiul geografico-istoric în care s-a constituit. Este o „insulă” în Câmpia Aradului. Probabil doar în Ținutul Pădurenilor (Hunedoara) se mai poate întâlni o așa bogăție ornamentală².

Portul popular din această zonă a fost remarcat încă din perioada interbelică. În acest sens, deputatul Pavel Dârlea, prezent în parlament în legislatura 1922-1926, propunea înființarea la Ineu (la 7 km de Șicula) a unei școli naționale de cusături cu durată de 2 ani care să îi învețe pe tineri arta cusutului și ornamentului³.

*Complexul Muzeal Arad; e-mail: srn_sabau@yahoo.com

¹Sorin Sabău, *Meșteri populari din județul Arad*, Complexul Muzeal Arad, Arad, 2009, p. 41.

²Horia Medeleanu, *Considerații estetice și istorice asupra portului popular din Ineu*, în *Ziridava*, nr. XI, Arad, 1979, p. 969.

³Ioan Codău, *Șicula ieri și azi. O istorie sentimentală*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2017, p. 287.

Maria Bun îți amintește că prin anii 1950-1970, în fiecare localitate, un loc aparte era destinat culturii de cânepă. Era una dintre plantele cele mai importante în economia familiei țărănești, deoarece ea furniza materialul necesar pentru producerea îmbrăcăminte și a diferitelor țesături necesare gospodăriei (de la textilele de interior, la cele necesare în bucătărie, la saci pentru transport, la căpestre pentru animale, funii etc.).

Suprafața destinată culturilor de cânepă se numea *cânepiște*. În lumea satului tradițional, ea a avut întotdeauna o importanță destul de mare din moment ce, într-o localitate nu departe de Șicula, la Șiria, într-o conscripție din 1834, terenul destinat cânepiștilor era trecut la o rubrică separată, alături de suprafețele pentru arătură și fânațe⁴.

Despre importanța lotului cultivat cu cânepă de către fiecare familie, în trecut, ne relatează și învățătorul Petru Ugliș Delapeșca: „*Deși holdele plugarilor din satul nostru erau puține și din an în an scădeau în întindere în raport invers de cum sporea numărul copiilor lor, căroră trebuia să le dea zestre la căsătorie, totuși fiecare familie își rezerva la un capăt al holdei care era mai roditor și mai bine gunoit, câte 50-60 metri pătrați pe care îl semănau cu cânepă ori cu in. Chiar și cei fără o palmă de pământ făceau cum puteau și primeau de la consătenii lor ori de la rudeniile lor acea bucată mică de teren pe care o semănau cu planta aceea care le procura îmbrăcăminte de sute de mii de ani*”⁵.

Situația era la fel și în localitatea Șicula. Chiar dacă după anul 1950 pământul a fost luat de către colectiv, oamenii au continuat să cultive cânepă în grădinile proprii.

Despre cultivarea cânepii ne oferă informații prețioase și țesătoarea Maria Bun: „*(...) cânepa (...) pe vremea cum îi amu` s-o copt cea de vară (luna iulie n.n.). Aceea nu o avut sămânță. Aceea o avut numa` așe, o fost mai galbenă și ne-am băgat printre ea și am cules pe cea de vară. Și cea de toamnă o făcut sămânță. Aceea am mări lăsat-o până s-o copt sămânța. Și-atuncea am băgat-o pă astalaltă și am dus-o la Criș. Am dus-o la topit până o venit cea de toamnă*”⁶.

Interesant este faptul că în toate muncile legate de cânepă, bărbatul ajută doar la semănatul și topitul cânepii; în rest, toate celelalte activități sunt făcute de femei⁷.

În primii ani ai îndelungatei sale activități în meșteșugul țesutului, Maria Bun a folosit ca materie primă cânepa. Ea cunoaște foarte bine toate etapele de lucru ce privesc cultivarea și prelucrarea acestei plante. Aflăm astfel că, după recoltare, cânepa era dusă la topit în apropierea localității Șicula, în apa Crișului Alb.

După ce era ținută între 7 și 10 zile la topit, cânepa se spăla bine, apoi era adusă acasă și răsfirată pe lângă gard pentru a se usca. Era foarte important să nu stea în ploaie, pentru că atunci se înnețea⁸.

Urma apoi operațiunea de „melițare”, adică tulpinile erau zdrobite cu ajutorul unui dispozitiv din lemn numit „meliță”, în care cânepa era prinsă ca în niște foarfeci (Fig. 2). După ce se melița, urma „pieptănatul”. Era mai întâi prinsă într-un piaptăn bine fixat care avea dinții mai mari și mai rari, apoi se pieptăna cu un piaptăn de mână cu dinții mai deși și mai subțiri (Fig. 3). După această operațiune urma alegerea fuioarelor, care erau trase încă o dată print-o perie, și torsul (Fig. 4). Firele erau selectate: cele mai subțiri se foloseau pentru țesutul hainelor, iar cele mai groase pentru confecționatul sacilor, al ponevilor etc⁹.

Firele rezultate în urma torsului erau făcute „jirebii” cu ajutorul „râșchitorului” (un lemn care avea la extremități câte doi craci). Pentru a se albi, jirebiile erau așezate într-un „pârlău” (ciubăr care avea o gură de scurgere ce putea fi astupată sau deschisă) în care se turna apă caldă. Se lăsa de seara până dimineața pentru a se înmuia. A doua zi se turna, în mod repetat, peste jirebii leșie (apă fiartă și cenușă). Apoi se clăteau în apă curată și erau puse la înghețat. După aceste operațiuni, jirebiile se albeau¹⁰. Jirebiile erau apoi depănate și făcute „gheme”.

În ultimii ani, Maria Bun folosește ca material pentru țesut, bumbacul.

Una dintre cele mai importante operațiuni care precede țesutul este *urzitul*. *Urzoiul* este un dreptunghi alcătuit din leături mai groase de lemn în care, pe laturile laterale (stânga-dreapta) sunt bătute, din loc în loc, în linie dreaptă, cuie (mai groase) tot din lemn. În partea dreaptă jos, sunt bătute două cuie foarte apropiate unele de altele. Ele formează *rostul*. De aici începe întinderea firelor pe urzoi (Fig. 5).

Se urzește cu patru fire deodată. Firele sunt legate împreună la un capăt și întinse pe cuiele urzoiului. Cele patru fire provin din câte un ghem așezat fiecare într-o oală, în așa fel încât ghemul din care iese firul să fie ținut sub control (Fig. 6). Uruzitul se începe de la *rost* (de la cele două cuie din partea dreaptă de jos)

⁴ Alexandru Roz, *Evoluția demografică a comunei Șiria până la 1848*, în *Ziridava*, nr. VIII, Arad, 1977, p. 115.

⁵ www.gurahont.ro/pdf/Gurahont..., p. 170.

⁶ Informație culeasă de la Bun Maria, 78 de ani, localitatea Șicula (județul Arad), în anul 2021.

⁷ Aurel Sasu, *Textile populare românești din județul Arad*, în *Ziridava*, nr. XIV, Arad, 1982, p. 475.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Informație culeasă de la Bun Maria, 78 de ani, localitatea Șicula (județul Arad), în anul 2021.

¹⁰ Aurel Sasu, op.cit., p. 481-482.

unde firele, care se numesc de acum *rază*, sunt înnodate în formă de opt (Fig. 7). De la rost, razele vin înșirate pe lângă cuiile urzoiului de la dreapta la stânga și înapoi în diagonală (adică raza se înfășoară pe partea stângă cu un cui mai sus decât pe partea dreaptă urmând ca apoi să se întoarcă și tot așa mai departe dreapta-stânga-dreapta). După ce a numărat nouă *raze* pe suprafața urzoiului, țesătoarea Maria Bun face un nod la un cui din partea stângă a urzoiului, spunând că aici e *coada* (Fig. 8). Adică până la acel punct se va urzi. Începe apoi urzitul efectiv, țesătoarea ducând firul (razele) pe direcția deja fixată: de la *rost* la *coadă*, de la dreapta la stânga, adăugându-se astfel tot mereu *rază* peste *rază* (Fig. 9). La un moment dat se începe *numărătoarea*.

Numărătoarea înseamnă numărarea a câte 5 fire din cele urzite care vin legate împreună (Fig. 10). Acestea se numesc *verbe*. În total vor fi 11 *verbe*. Foarte important este ca operațiunea de urzit să fie făcută doar de o singură femeie „(...) și aștea (...) când să urzește trebuie să fie numa` aceleași mâini. Că alta face mai strâns (...) ș-atunci să bălțuiază rezele astea. Deci numa` una poate urzi”¹¹.

Urzitul se termină când la *numărătoare* sunt 11 *verbe*. Urzeala se desface de la *coadă* spre *rost* (din partea stângă sus spre partea dreaptă jos). Firele sunt adunate sub formă de lanț, în așa fel încât să nu se încurce.

Următoarea operațiune este montarea războiului de țesut (Fig. 11). Acesta are două *tălpi*, adică părțile laterale. Între ele se află sulul din spatele războiului – un cilindru din lemn pe care urmează să fie montată urzeala. La mijloc este scândura de care sunt prinse *lebedeele*, pedalele care trebuie să fie egale cu numărul ițelor (Maria Bun țese pânza în două ițe, deci războiul va avea două pedale), iar la celălalt capăt se află sulul din fața războiului de țesut pe care se va înfășura țesătura și care împreună cu sulul din spate ține întinse firele din urzeală.

Materialul rezultat din urzeală este desfăcut și răsucit apoi pe sulul din spatele războiului (Fig. 12). Firele din fiecare verbă sunt desfăcute, profilându-se astfel țesătura, iar pentru a-i da o formă circulară se folosesc vergelele (bețe mai subțiri). Tot acum se folosesc și fușteii (două vergele de lemn) care au rolul de a întinde firele uniform. Astfel, pas cu pas, întregul material urzit este în final adunat pe sulul din spatele războiului de țesut (Fig. 13).

O operațiune pe care nu toate țesătoarele o cunosc este făcutul *ițelor*. Multe femei apelau la țesătoare cu experiență pentru a le face ițele.

Ițele reprezintă una dintre cele mai importante componente ale războiului de țesut tradițional, deoarece prin ele trec firele de urzeală și tot ele permit formarea rostului necesar introducerii suveicii. Confecționarea ițelor este o activitate migăloasă, ce necesită răbdare, precizie și cunoașterea tehnicilor tradiționale transmise din generație în generație. Maria Bun este și ea o astfel de țesătoare experimentată care își împletește singură ițele pentru războiul de țesut (Fig. 14).

Procesul începe prin alegerea materialului potrivit. Firele folosite pentru ițe trebuie să fie suficient de rezistente pentru a suporta tensiunea permanentă exercitată în timpul țesutului, dar și destul de fine pentru a permite alunecarea firelor de urzeală fără a le deteriora. Maria Bun folosește firele din bumbac. Pentru realizarea ițelor se pregătește mai întâi cadrul sau suportul de lucru. Este vorba de o scândurică de lemn numită *lopecioară*. Ea este mai lată la un capăt și se îngustează spre celălalt capăt.

Fiecare iță este realizată individual. Firul este trecut în jurul suportului și se formează la mijloc un ochi special, numit și „urechea iței”. Prin acest ochi va trece ulterior firul de urzeală. Ochiul trebuie să fie poziționat exact la aceeași înălțime pentru toate ițele, deoarece orice diferență poate afecta deschiderea rostului și regularitatea țesăturii. Pentru fixarea ochiului se face un nod atent strâns, astfel încât acesta să nu alunece în timpul lucrului.

După realizarea ochiului central, capetele firului sunt legate astfel încât fiecare iță să aibă aceeași lungime. Acest aspect este foarte important pentru funcționarea corectă a războiului de țesut. Dacă unele ițe sunt mai lungi sau mai scurte, firele de urzeală nu se vor ridica uniform, iar țesătura va ieși neuniformă.

Și ițele sunt numărate. Ele sunt formate din *cozleți* (firele de ață înșirate pe lopecioară se numesc *cozleți*). Cozleții sunt împărțiți și ei în mulțimi de câte 15 fire fiecare. Se termină mai întâi cozleții de sus, apoi se fac și cei de jos care sunt împreunați cu cei de sus (Fig. 15).

Ițele terminate sunt apoi montate pe spetele sau pe cadrele mobile ale războiului. Firele de urzeală sunt introduse unul câte unul prin ochii ițelor, după o anumită ordine, în funcție de modelul dorit. Această etapă cere foarte multă atenție, deoarece orice greșeală poate modifica desenul țesăturii.

Confecționarea ițelor era considerată o adevărată dovadă de pricepere. Cu experiența pe care o are, Maria Bun poate realiza sute de ițe perfect egale într-un timp relativ scurt. De asemenea, ea știe să adapteze

¹¹ Informație culeasă de la Bun Maria, 78 de ani, localitatea Șicula (județul Arad), în anul 2021.

numărul și grosimea itelor în funcție de tipul pânzei: pentru covoare și țesături groase folosește ite mai rezistente, iar pentru pânzeturi fine confecționează ite delicate și dese.

Odată făcute itele, prin ele vor fi trecute firele din urzeală (Fig. 16). Trecutul firelor din urzeală prin ite și prin spată reprezintă una dintre cele mai importante etape în pregătirea războiului de țesut. Această operațiune cere multă atenție și precizie, deoarece de corectitudinea ei depind atât aspectul țesăturii, cât și buna funcționare a războiului. Pentru introducerea firelor prin ite și spată, Maria Bun are nevoie de ajutorul unei femei pricepute. Rolul acesteia este să preia firele pe care Maria Bun le introduce prin ite. Această activitate se face într-o anumită ordine. Țesătoarea ia fiecare fir de urzeală pe rând și îl introduce prin ochiul unei ite, folosind doar degetele. Firele trebuie repartizate alternativ între ite, în funcție de tipul țesăturii și de modelul dorit. La o țesătură simplă, un fir trece prin ita primului cadru, următorul prin ita celui de-al doilea cadru și tot așa. Dacă țesătura este mai complicată, se folosesc mai multe cadre și o ordine mai complexă de introducere a firelor.

După ce firele au fost trase prin ite, urmează trecutul lor prin spată (Fig. 17). Spata este alcătuită din lamele subțiri din lemn (material rezistent) dispuse paralel și foarte apropiate una de alta. Spațiile dintre aceste lamele se numesc dinți. Rolul spetei este de a menține firele de urzeală ordonate și la distanțe egale, dar și de a îndesa firul de băteală în timpul țesutului. Fiecare fir sau grup de fire este introdus prin câte un dinte al spetei. Și această operație se face cu mare grijă, respectând desimea necesară țesăturii. Pentru pânze fine, firele sunt așezate mai des, uneori câte două sau trei într-un singur dinte, iar pentru țesături groase firele sunt mai rare. Introducerea firelor prin spată se realizează cu ajutorul unui cuțit special, care prinde firul și îl trage prin deschiderea îngustă dintre lamele. Și aici Maria Bun are nevoie de cineva care să preia firele pe care ea le introduce prin spată.

Urmează apoi montarea efectivă a sulului în partea din spate a războiului. Spata este pusă în *brâgle* – un suport special de lemn ca o cutie care are rolul de a o ține în siguranță. Sunt montate și *lebedeele* (pedalele de lemn) care au legătură directă cu itele. În final, firele care au fost trecute prin ite și prin spată sunt legate la sulul din față, astfel încât operațiunea de țesut să poată începe.

Operațiunea de țesut la război este o muncă migăloasă și atentă, prin care firele se transformă treptat într-o pânză frumoasă și rezistentă. Țesătoarea așază firul de băteală în *suveică* și începe lucrul propriu-zis. Înainte de a fi introdus în suveică, firul este depănat pe o țeavă la *sucală* (Fig. 18).

Prin apăsarea pedalelor, firele de urzeală se ridică și se coboară, formând un spațiu prin care suveica este trecută dintr-o parte în alta. După fiecare trecere, spata bate firul pentru a-l fixa bine lângă celelalte. Mișcările se repetă ritmic: apăsarea pedalelor, trecerea suveicii și baterea firului. Astfel, sub mâinile pricepute ale țesătoarei, apare țesătura.

Munca la război cere răbdare, îndemânare și atenție, deoarece fiecare fir trebuie așezat corect pentru ca modelul să iasă frumos și uniform (Fig. 19).

Trebuie menționat că țesătoarea Maria Bun a venit și cu inovații. Dacă până în urmă cu mai bine de 20 de ani, pentru costumele populare de Șicula, pânza era țesută în război, iar modelele erau cusute după aceea, Maria Bun a început să facă modelele direct în război prin tehnica *alesului firelor* cu degetele. Motivele sunt cele vechi, având în față o piesă de port ca model, după care ele sunt reproduse după metoda *ales în război*.

În prezent, Maria Bun lucrează mai mult cu bumbac pe care îl procură fie de la târgul din Ineu, fie de la magazinele de profil din Arad. Mai are încă multă cânepă rămasă, pe care o păstrează în pod, încât, la comandă, poate lucra țesături din cânepă sau din cânepă amestecată cu bumbac. Aceasta din urmă se numește *pânză învăluită* sau *pânză cu două suveici* pentru că la operațiunea de țesut se lucrează cu o suveică cu bumbac și cu una cu cânepă.

Maria Bun a lucrat și cu toate categoriile de pânză folosite la războiul de țesut. Astfel, pot fi enumerate aici *pânza cu drugălai*, o pânză de categoria a III-a folosită pentru țesutul sacilor sau ponevilor; *pânza de poneavă* – la care atât firul de „băteală” cât și cel de „urzeală” sunt din cânepă, folosită la confecționatul poalelor, sacilor sau ponevilor; *pânza de tramă* din bumbac amestecat cu cânepă, care se folosea la făcutul poalelor purtate în zilele de lucru; *pânza cu cinari* unde în țesătură la diferite intervale sunt integrate fire mai groase care ies în relief; *pânza de bumbac* – țesătura este în totalitate din bumbac (se mai numește și *misir*) – din ea se confecționau hainele de sărbătoare; *pânza creță* făcută din misir cu firul încrețit¹².

În ultima vreme, Maria Bun face din bumbac sau pânză de tramă, poale, spătoaie, ștergare, fețe de masă, lipidee. Numai din cânepă confecționează saci sau cearceafuri. Totuși, țesătoarea spune că avantajele

¹² Rodica Herlo, *Elemente ale portului popular din comuna Șiria*, în *Ziridava*, Arad, 1977, p. 440 și Informație culeasă de la Bun Maria, 78 de ani, localitatea Șicula (județul Arad), în anul 2021.

pe care le oferă produsele din cânepă sunt rezistența, faptul că după spălare se fac tot mai albe, apără de razele soarelui, iar cel care le poartă nu transpiră abundent, iar în cazul fețelor de masă și al lipideelor, faptul că au o mare stabilitate pe suprafața pe care au fost așezate și nu se șifonează.

Costumele populare lucrate de către Maria Bun sunt, de obicei, comandate. A făcut asemenea costume pentru renumite interprete de muzică populară, cum ar fi Florica Zaha, Florica Bradu, Dana Ionela Jurcuț etc. Chiar dacă sunt comandate de persoane din alte zone etnografice, costumele pe care le confecționează păstrează ornamentele specifice localității Șicula. Majoritatea motivelor ornamentale le-a învățat de la mama și mătușa sa, dar are și câteva care sunt creațiile ei. Dintre motivele cele mai vechi folosește *prescura*, *capra*, apoi *pana macului*, *legătura cu verde*, *cârlig și capră*, *olcuță și capră*. Mai sunt și *legătura pă 7*, *pă 9*, *pă 11*, *pă 13*, *pă 15* și *pă 17*. Dacă cel care comandă costumul preferă alte motive și dacă îi aduce modelul, ea poate să execute și alte ornamente. Pentru costumul popular de Șicula specifică este prezența ornamentelor organizate în *tăblii* sau *jură (șir)* pe mâneci și pe umeri, atât la cămașa femeiască cât și la cea bărbătească, iar la poale și zadie lucrăturile făcute din *hudre* (tăieturi) și *colțuri* (care uneori sunt bătute în război sau sunt adăugate sub formă de cipcă). Culorile pe care le folosește la ornamentarea costumelor sunt cele vechi: roșu și negru, dar la comandă folosește și alte nuanțe¹³ (Fig. 20).

După aceeași tehnică mai lucrează și ștergare. Merită a fi menționat faptul că ornamentele se fac numai în *degete*, fără a fi folosită suveica (la fiecare 4 rânduri de urzeală după război vin puse alte fire de altă culoare). Ștergarele le confecționează atât pentru comenzi, cât și pentru folos personal, pentru împodobirea icoanelor, a blidelor și fotografiilor de pe pereți, utilizând culorile tradiționale negru și roșu, dar, mai nou, și verde, portocaliu și galben.

Mai lucrează și ștergare speciale care se pun la steagul de nuntă, dar și costume populare în miniatură, specifice Șiculei, cu care îmbracă păpuși. De reținut că tot ea confecționează și coronițe purtate pe cap de către fetele tinere, nemăritate¹⁴.

Maria Bun spune că lucrează cu mare plăcere, iar atunci când se pune la lucru, uneori este atât de absorbită, încât uită să și mănânce. Dovadă a măiestriei și atașamentului în practicarea acestui meșteșug sunt produsele sale pentru care are atât de multe comenzi, precum și participările la o serie de expoziții și târguri ale meșterilor populari cum ar fi *Târgul Agromalim* (Arad, 1997), *Târgul Meșterilor Populari din Țara Zărandului* (2001-2025), *Târgul Meșterilor Populari* (Arad 2003-2009), *Zilele Orașului Arad* (2008-2024), *Zilele Orașului Ineu* (2010-2025), dar și la evenimente de același profil desfășurate la Deva, Oradea, Hațeg¹⁵.

În anul 2021, specialiștii de la Complexul Muzeal Arad au realizat cu țesătoarea Maria Bun un film documentar care urmărește toate etapele meșteșugului practicat de aceasta: depănat, urzit, făcutul sulului, montarea războiului de țesut, făcutul ițelor, neveditul, țesutul, alesul în război, produsele finite. Filmul s-a bucurat de succes la simpoziioanele și conferințele pe teme de etnografie unde a fost prezentat (Arad, Sibiu, Oradea, Baia Mare), dar și în cadrul săptămânilor altfel când a fost vizionat de o mulțime de elevi. În luna iunie 2025, filmul a fost premiat în cadrul Festivalului de film documentar ETHNOLOGICA FEST de la Baia Mare cu *Premiul Special „Ion Chiș Șter”*.

Concluzii

Activitatea țesătoarei Maria Bun reprezintă o expresie autentică a patrimoniului textil tradițional din zona Șicula, unul dintre cele mai valoroase centre de creație populară din județul Arad. Prin măiestria tehnică, cunoașterea aprofundată a tuturor etapelor de prelucrare a fibrelor textile și păstrarea motivelor ornamentale vechi, Maria Bun continuă o tradiție transmisă din generație în generație.

Importanța sa nu constă doar în conservarea unor tehnici arhaice de țesut, ci și în capacitatea de a adapta meșteșugul la cerințele contemporane fără a altera specificul local. Introducerea motivelor direct în războiul de țesut demonstrează creativitate și spirit inovator, contribuind la revitalizarea artei textile tradiționale.

Prin participarea la târguri, expoziții și proiecte documentare, Maria Bun devine nu doar un creator popular, ci și un important păstrător și promotor al identității culturale din Țara Zărandului. Opera sa confirmă faptul că meșteșugurile tradiționale continuă să aibă valoare artistică, identitară și educativă în societatea contemporană.

¹³ Sorin Sabău, *op. cit.*, p. 43.

¹⁴ *Ibidem*, p. 43-44.

¹⁵ *Ibidem*, p. 44.

ETNOGRAFIE

FOTOGRAFII

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20